

אנססטורז * Ancestors

אוצרת: יסמין ברגנר

* אבות ואמהות קדמוניים

פרפורמנס מצולם: יסמין ברגנר וזוהר ברגנר בזרנו, צילום: ג'וד בורמד, 2013, הדפסת דיו, טוטם עץ, גושי עץ, קליבות, 80X60 סמ' (המשך עמ' 11)

ה גוף המקועקע הוא הכלי הראשוני להאדרה ולהגדרה אישית וקולקטיבית של האדם משחר ההיסטוריה. חתימה בעור מאפשרת לנו להנציח זיכרון, לחשוף ולהאיר הוּבד נסתר, להשתייך עם עמדות ומושגים ולשמור אותם קרוב לליבנו. קעקוע הוא פעולה של שינוי, קיבוע והתמרה. הוא ביטוי לנחצי בעולם הבר-חלוף. קעקוע הוא "סוד שמתגלה", המתגלם על פני השטח מן העור אל האור. זוהי פעולה של חשיפה כפולה. הטבעת על פני העור מבטאת הכרה פנימית באסתטיקה, תובנה או עמדה המוחצנת אל העולם. אמנות קעקוע מחוברת באופן אינהרנטי לטקסי-מעבר וחניכה במסורות שמאניות¹ בתרבויות שבטיות. בתרבות המערב, עד סוף המאה ה-19 נחשבה אמנות הקעקוע לז'אנר "נחות" ודקדנטי וקעקועים אף שימשו ככלי לאבחון נטיות לפשע².

כ יום פורחת לה מגמה חברתית חדשה, המאמצת בחום את הז'אנר ומכירה בחשיבותו וייחודו הרב-תרבותי. מעמדו כז'אנר אמנותי עצמאי, מתבסס והולך לאחר מאות שנים שבהן תיג כתופעת-שוליים.

אקט הקעקוע מעלה על פני מצע העור תכנים גולמיים ולא-מודעים. עדות ויזואלית סימבולית למה שקשה לבטא במילים. קעקוע מהווה "עור שני" המשמש כשריון מגן, כאקט של ריפוי והעצמה וביטוי לטראומה וכאב³. קעקוע יכול להיות מצד אחד ביטוי של פולחן פרטי, ומצד שני ביטוי של דיכוי וגזילת חירות⁴.

ת ופעת הקעקוע האוניברסלית, באה לידי ביטוי דרך הגוף האישי ומערכת היחסים שלו עם הגוף החברתי (The Social Body), מושג שטבע מישל פוקו ב-1977⁵. הגוף מהווה את מקור זהותנו האישית והבסיס ממנו אנו מוגדרים כישות נפרדת.

הגוף הוא המדיום שבאמצעותו אנו מתקשרים עם "האחר", יוצרים זהויות אישיות וחברתיות על-פיהם אנו מבססים "רשתות-חברתיות". שינוי ומניפולציה של הגוף באמצעות קעקוע מתפרשת כאן כעיסוק פעיל שבאמצעותו בני-אדם עוסקים בזהות עצמית ובהצבת עצמם בתוך מערכות-היחסים החברתיות שלהם⁶.

ת רבויות קעקוע מקומיות משתנות במשמעות במרוצת ההיסטוריה, בשל שינויים ביחסי-כוחות פוליטיים ואבולוציה חברתית. החיים העכשוויים מאפשרים לנו התבוננות מחודשת בתרבויות קעקוע בעבר ובהווה, אימוץ וניכוס של תרבויות זרות והטמעתן זו בזו במסגרת תהליכים של מודרניזציה וגלובליזציה. קעקוע מייצר הגדרות ותיוגים חברתיים כגון "פגאני", "פרימיטיבי", "קפיטליסטי", "מערבי", "אקזוטי", "פמיניסטי", "גברי" וכו'. הוא מאשר דפוסים של השתייכות, מרידה והכרה במעמד וסטטוס. הוא יוצר תיחומים של השתייכות וגבולות של הדרה⁷.

ה תערוכה מתמקדת בהיבט האנססטורי (קדמוני) של קעקוע. תרבויות שבטיות בנויות במעגלים היוצאים זה מתוך זה, בדומה לטבעות בעצים. האינדבידואל מצוי במרכז, כשהוא עטוף במעגל חיצוני המקיף אותו: מערכת שבטית קולקטיבית. המעגל החברתי עטוף במעגל חיצוני נוסף: המערכת הסוציו-דתית, המבטאת את תפיסת העולם הקוסמוגנית והמיתולוגית של השבט.

ה טוטם השבטי הוא ייצוג ויזואלי ארכיטיפי של התרבות-המוקד ולב ליבו של השבט והוא כלי אנססטורי קולקטיבי להעצמה אישית וחברתית. הוא מושך אליו התחדשות תאים, בריאה אינסופית, חיבור בין העבר והעתיד. הטוטם הוא ייצוג כפול: הזוג הזכרי/הנקבי המייסד, שזיווגם יוצר תרבות⁸.

הנושאים המיתיים הגרפיים שמעטרים את הקעקוע השבטי, הם הדוגמאות הלקוחות מהשפה הטוטמית (שהיא הדקדוק האוניברסלי-הסמלי והארכיטיפים של התרבות). בהקשר זה, קעקוע הוא מעין "טוטם אישי". טליסמן של זיכרון וחפץ של העצמה. בעולם השבטי, קעקוע הינו חלק מטקס-מעבר וחניכה שמאני, לאורך שלבי החיים.

ה תרגדיה של החיים בעולם המערבי היא בדידות אקסיסטנציאליסטית ש"ניכפית" עלינו. בימינו אנו מוצאים "כמיהה מחודשת אל הרוחני והטרנסטנדנטי"⁹, ומה שמכונה כיום "ניאו-שבטיות". תרבות קעקוע עכשווית הינה תגובה רגשית לפרגמנטציה של התרבות המערבית, ומבטאת כמיהה למלא חלל רוחני חסר.

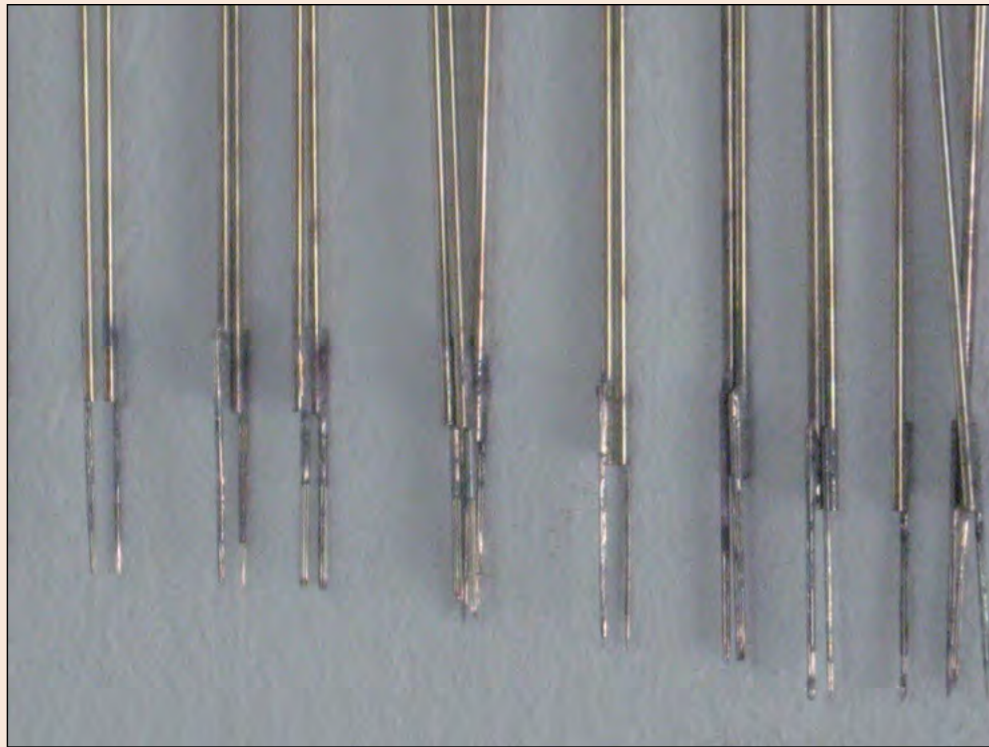
כ די להתחיל סיפור המסופר כמו שצריך, יש להתחיל מן ההתחלה.

"אבות קדמוניים" הם ארכיטיפ לתיאור החוקיות והמנגנון השמימי המתגלם דרך "העבודה" הנעשית על פני האדמה. אדם אשר מסוגל לאחד, לכונן ולהדריך את המשפחה בהתאם לידע שעובר שושלות ועידנים. בפילוסופיה הסינית, הסימנייה Zong מבטאת בצורה העתיקה, "גג" התוחם בתוכו את הסימנייה Shi שמשמעותה "התגלות" (ועל כן "בית מקדש"). היא מתארת שושלת, התגלות של הכוחות השמימיים והארציים.

ק עקוע הינו פעולה אינטימית בין המקעקע למתקעקע. "סימון" הגוף הופך אותו, (בנוסף לקיומו בממד הפיזי), לגוף מטאפורי המתקיים בממד רוחני. בתפיסה שמאנית המקעקע מתפקד כ"ערוץ מקשר" בין שמים וארץ.

האמנים המשתתפים בתערוכה מתייחסים לאבות ואימהות חלוציים אשר נוטעים רעיון, תובנה או חזון המשפיע על הדורות הבאים. ומצביעים על כך שמורשת זו חיה בתוכנו באופן נצחי, ומשתנה במשמעות במרוצת האירועים ההיסטוריים.

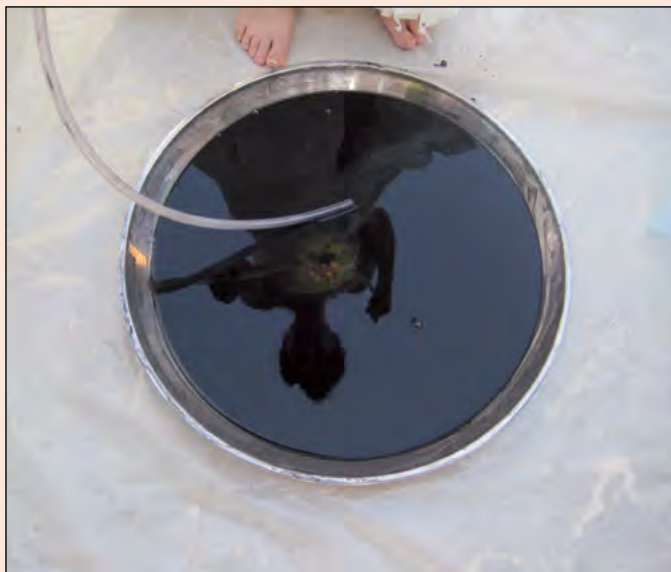
Bloodline, עמליה זנד, 2013, מחטי קעקוע, מיצב, 15X200 סמ

במיצב "Blood Line" מאת עמליה זנד, תלויות בשורה ארוכה מחטי קעקוע "משומשות". כל מחט שימשה את זנד בעבר לקעקוע אדם ועל כן היא מייצגת סיפור אישי, חפץ העצמה לאדם פרטי באמצעות קעקוע שיצרה.

בז'רגון הקעקועים משמש צמד המילים "Blood Line" לתאר קו הכנה לקעקוע הנעשה באמצעות מים בלבד ללא צבע ונעלם לאחר ההחלמה. אך בהקשר היסטורי גניאולוגי הוא מבטא גם "שושלת" ו"קשר-דם" משפחתי.

העבודה מצביעה על הקשר הקיים בין הסיפור האישי לסיפור הקולקטיבי. המחטים מכילות בתוכן תיעוד "ארכיוני" של שרידי גוף ודם. המתקעקע, שעבורו שימשו והופכות לאינוונטר של זיכרונות קולקטיביים אנושיים.

"מוח עצם", מיצב של שונית גל ודפנה שפירא חסון, 2013, הדפס, 21X27 סמ

מוח עצם, מיצב משותף של שונית גל ודפנה שפירא חסון בהמשך למיצב "פאשיה", שהציגו בפסטיבל ניסוי כלים 9, 2012. גם הוא עוסק בתהליכים של עיבוד, הטמעה וטרנספורמציה.

שתי האמניות מכונסות בעצמן, עסוקות בפעולות מעין פולחניות, פרטיות, הבאות מעולמות שונים (חוויה וגוף מול אינטלקט ומחשבה). שפירא חסון עומדת מעל מגש רחב מלא בנוזל שחור כשהיא עטויה בשמלה לבנה, שעשויה שכבות נייר. מפיה משתלשל צינור שקוף היורד עד למגש שלרגליה ואחוז בכף רגלה. בפעולה רפטטיבית שפירא חסון שואבת את הנוזל השחור במעלה הצינור ונושפת אותו על שמלתה. בתבליך זה נוצרים כתמים המשחירים את השמלה והופכים אותה ל"גוף" של ציור. גל יושבת ליד שולחן ועוסקת בפעולה של מיון, ניקוי וקטלוג קפדני של עצמות, תוך כדי שהיא מרוקנת אותן ממוח-העצם, אוכלת אותו ומקעקעת את העצם, בפעולה שהיא בד בבד קלינית וקולינרית.

האמניות מגישות לצופה התבוננות בפנימי ובמעורר חרדה¹⁰, במה שאמור היה להיות סמוי מן העין. זהו טקס המאפשר למתבונן לעבור תהליך מטמורפי של עיכול והטמעה עבור עצמו, חושף תהליכים מעגליים אינסופיים של תודעה-חומר-יצירה.

הצלם ואתרופולוג הקרקועים האמריקאי המשפיע לארס קרוטק מתעד תרבויות קרקוע שבטיות ברחבי העולם. עדשת המצלמה שלו מתעדת בחיוניות ובאמפטיה תרבויות קרקוע הנמצאות בשלבי היעלמות מן העולם (איי בורניאו), כמו גם תרבויות קרקוע חיות ונושמות (הוואי, סמואה) או אשר מקבלות תחייה מחדש בעידן העכשווי (טהיטי, הפיליפינים).

המבט שלו מתחקה אחר ההיסטוריה, המנהגים, טכסי-המעבר והפולחן השמאניים, כפי שהם באים לידי ביטוי בשפה היוזאלית הייחודית של הקרקוע הטוטמי בשבטים שונים ברחבי העולם. הוא מוצא קשר אינהרנטי הקיים בין הגיאוגרפיה, הצמחיה והמערכת הסוציו-דתית קוסמולוגית השבטית-לסימבוליקה ולעיצוב היוזאלי של קרקועי השבט. צורות ודגמים עוברים התאמות מדור לדור, משתמרים ומשתנים במרוצת הזמן והמקום.

הצילום "יופי נצחי" המוצג בתערוכה, מתעד בת-שבט ה"האמר" שבדרום אתיופיה, עטורה בקרקועי "צילוק" (Scarification). צלקות אלה נעשות על ידי הצלפה וולונטרית של האישה באמצעות רצועות תירס. בנות השבט מאמינות כי לצילוק כוחות מאגיים המבטאים את עוז רוחן ומסייעים להן למצוא בן-זוג ראוי.

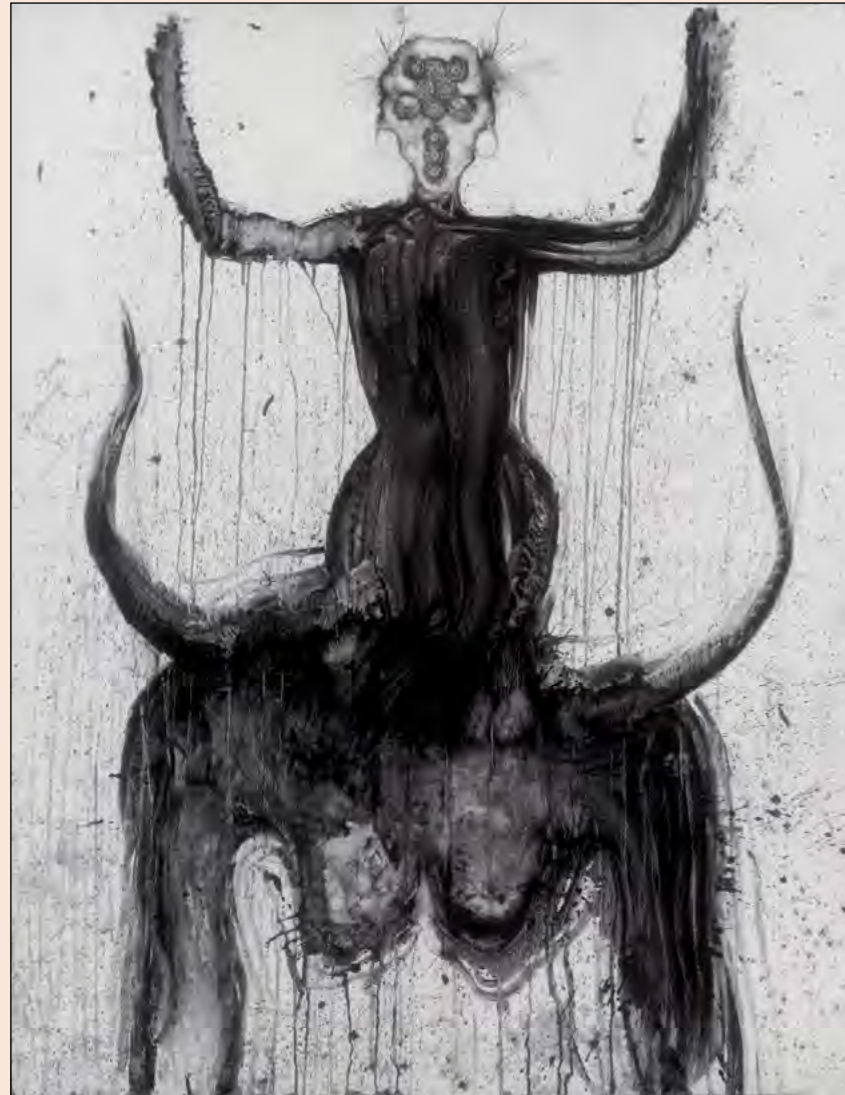
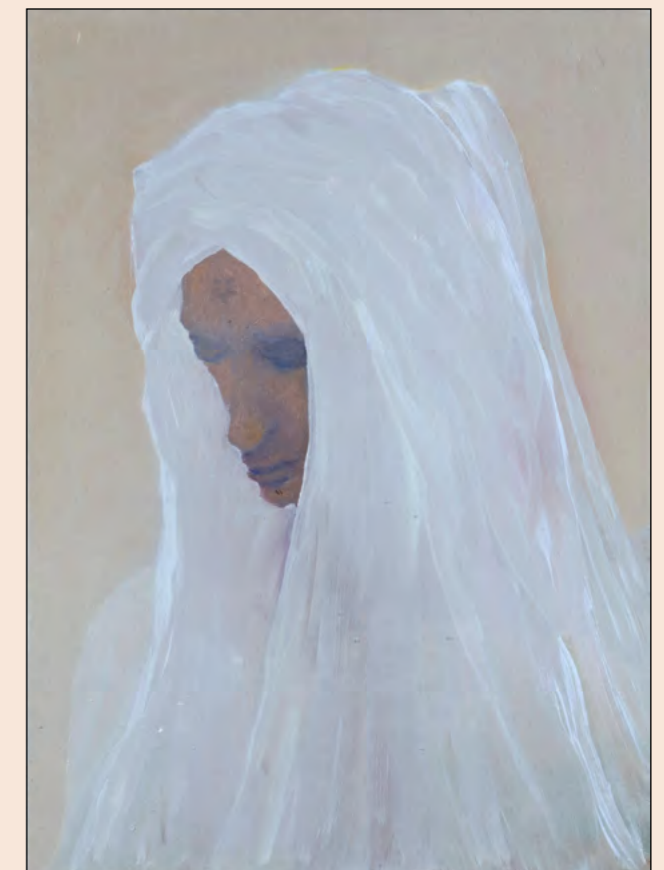

"חתן אתיופיה", שמעון פינטו, 2010, שמן על בד, 70X50 סמ'

ציורו של שמעון פינטו "חתן אתיופיה" מציג דמות אתיופית גברית העוטה בד לבן במעמד של טקס נישואין מסורתית. על מצחו מקועקע מגן דויד עדין ומטושטש המעצים את קדושת המעמד. מבטו מופנה מטה, מכונס אל תוך עצמו. עבור האמן יש בכך ביטוי אמפטי כלפי האוכלוסייה האתיופית, אותה למד להכיר באופן אינטימי במרכז טיפול שבו עבד. תרבות הקרקועים האתיופית היא נושא שטרם נחקר לעומק בארץ. קרקועי ה"טוקוראת" היוו טכס חניכה כחלק מטקסי-הנישואין של נשים (בסטטוס גבוה בדרך כלל) בחברה האתיופית¹¹.

לפי הטענה בני הפלשמורה נהגו לקעקע את עצמם בעקבות החיים בקהילות מעורבות של יהודים ונוצרים, מתוך רצון להשתייך לחברה בה חיו. היהודים באתיופיה ספגו גילויי אנטישמיות מצד הנוצרים. אימוץ קרקועים מקומיים (בדרך כלל סימני "צלב") הייתה אחד הדרכים שבהם יכלו בני העדה היהודית באתיופיה "להתמזג" עם שאר הקהילה המעורבת.

בעקבות הקונפליקט שקרקועים מעוררים בתרבות היהודית, נראה כי תחושת בושה מתלווה לשיח על הקרקועים המסורתיים הללו בקרב בני העדה האתיופית החיה בישראל כיום. חשוב להבין כי מדובר בסיטואציות חברתיות מורכבות אשר דיכוי וכפייה משמשים בהם בערבוביה.

"המזרקה של אנימה ואנימוס", רני פרדס, 2009-2013, עפרון גרפית ומים על דיקט מזוויטי בציפוי לכה, I59XI22 סמ'

ציוריו של רני פרדס נעים בין ציור ורישום, עוסקים בחושניות הבשר וביצירת דימויים "אנדרוגניים", חיבור של הנשי והזכרי. ה"קו" הרישומי שלו הינו שפה אינדבידואלית, ומשמש כמגדיר של "גבול" בין פנים לחוץ, בין יציבות להתפרקות, בין הנאה לכאב. "עוצמת הקו" יכולה לבטא הלכי-רוח שונים עוצמה, חולשה, רכות או פציעה). עבודתו "המזרקה של אנימה ואנימוס" מבטאת כבר בשמה, התייחסות עכשווית למושג ה"טוטם", מפרשת אותו כחיבור של "הזוג השמימי" המייסד, וכזיווג של חלקי הנשמה בתוכנו. הפיכתם של זוג האלמנטים הזכרי והנקבי לטוטם של התייחסות יכולה לבטא כמיהה למזג ולאזן אותם.

בציור, עומד ה"אנושי" על גב ה"חייתי". הדמות האנושית מרימה את זרועותיה כקרני החיה בניסיון "לאלף" את ה"חייתי". הדמות עצמה חסרת זהות ופנים. מסומנת בעיגולים אניגמטיים שהינם ספק "אות קין" ספק נקודות משען מאזנות.

"ללא כותרת", לילך מדר ומלכיאלה פייג, 2013, פרט מתוך "אורגיה" לגיליון #8 Forno Magazine, הדפס צבע, 70X50 סמ'

צילום הפרפורמנס מאת לילך מדר ומלכיאלה פייג, הנו חלק מפרוייקט צילום נרחב לקראת הגיליון השמיני של מגזין האמנות/ מיניות Forno, בצילום מתועדת פייג' כשגבה מופנה אל המצלמה. מסיכת "שד" על ראשה מעלה על הדעת דמות אנתרופומורפית "אדם-דמון" היברידי. את שכמותיה מעטרים קרקועים שעליהם כתוב "אמא" ו"אבא". מדר מתעדת את פייג' במסגרת פרוייקט משותף בנושא מיניות, זהות, אהבה עצמית ואלטר אגו, באופן שעבור פייג' (אמנית מייצג המשתייכת לזרם הניאו-בורלסק) מבטא את היחס האמביוולנטי בתרבות העכשווית אל תרבות הקרקועים, יחס השסוע בין מסורת אבות ואימהות ובין הדור הבא ששואף להינתק מהמסורת ולהגדיר עצמו מחדש.

הסיבה לבחירת הקרקוע "אימא" היא מחווה לסגנון קרקועי "אולד סקול". ה"אם" היא לעולם נצחית והטבעתה על הגוף הוא הצהרה בהקשר זה. ההחלטה לצרף את האב היא מורכבת יותר. קרקוע שמו על גופה הוא הכרזה של הכלה אמפטית המתמודדת עם המאבק והכפילות המתקיימת מולו. אמצעי להשתחרר מכאב עמוק שעולה במערכת יחסים שאינה מאפשרת לבוא לידי ביטוי באופן אותנטי. בתוך שיח הפלורליזם וקבלת ה"אחר", מביאות היוצרות את המקום השופט, והמתנגד למה שאנו מעוללים לגופינו.

"משאלה", נמרוד ראובני, 2011, יציקת בטון, 30X35X30 סמ'

נמרוד ראובני מציג עבודה שנעשתה בהשפעת אמנות מצרית עתיקה. חקירתו האישית מביאה אותו למצוא דמיון ולעיתים זהות מוחלטת בין אלמנטים תרבותיים ותופעות ויזואליות של העולם המצרי העתיק לבין תופעות ויזואליות-תרבותיות של היום.

משמעותם של אותם סמנים תרבותיים יכולה להיות שונה לחלוטין, אך הביטוי הגרפי ויזואלי כמעט זהה. משמעות הסימן הגרפי הוא "הגנה אין-סופית" והוא מקבל משמעות חדשה ושונה בעידן העכשווי.

יש בכך נקיטת עמדה בקשר לשפה תרבותית שמקורה באסיה, טרום העידן המונותאיסטי, שיכולה להוות חוט מקשר, או "רמז" להקשר תרבותי היסטורי נשכח, שעמי האזור יכולים לכונן ממנו משהו חדש בעידן העכשווי.

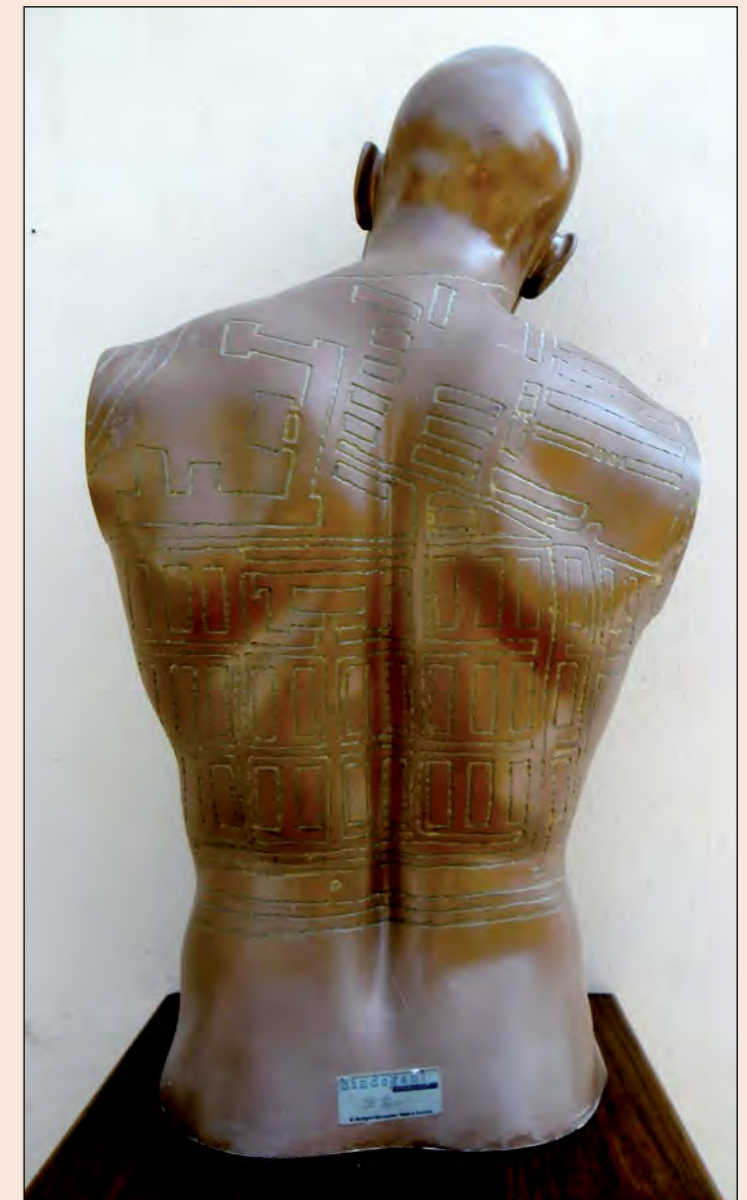
"ללא כותרת" (מפת אושוויץ), חיים מאור, 2009, 78X35X20 סמ'

המנגנון הנאצי עשה שימוש ציני בקעקועים והשתמש בהם לתייג ("לסמן" תרתי משמע), בני אדם כאובייקטים. הקעקוע השואתי מגלם דרך מנכרת ואכזרית להפוך בני אדם לחסרי זהות, המון אדם מקוטלג ומתועד למטרות מנגנון מכאני חסר חמלה ואנושיות.

עבודתו של חיים מאור נותנת מענה אמנותי אישי חריף בהקשר זה. מאז שנות ה-70, יוצר מאור עבודות פרפורמנס, פיסול וציור, המתייחסות למספר שקועקע בזרועו של אביו שהיה אסיר במחנה ריכוז.

עבודתו מראה את מפת אושוויץ חרותה/מקועקעת על גבה של בובת חלון ראווה גברית. בהקשר התערוכה, האב הפרטי של מאור הינו גם "דמות האב" הארכיטיפית והמודל לחיקוי. טראומת השואה מותירה "צלקת" תרתי-משמע שמבזה ו"מקעקעת" את דמות ה"אב" מכוחה האומניפוטנטי ומעוררת תגובה רגשית מכמירת-לב.

"העיסוק בשואה איננו עיסוק בה כזיכרון לאומי או כבעיה היסטורית שזוכה לביטוי אמנותי. אלא כמקרה פרטי אישי משפחתי שזוכה לביטוי מתוך חיפוש אחר הגדרת זהות, מתוך צורך, כורח, דחף פנימי, אובססיה, תרפיה וכולי. במילים אחרות, המניע האישי, העיסוק בזהות האישית או המודעות ל"צל" או ל"כפיל" המזנב או צמוד לגבם"¹².

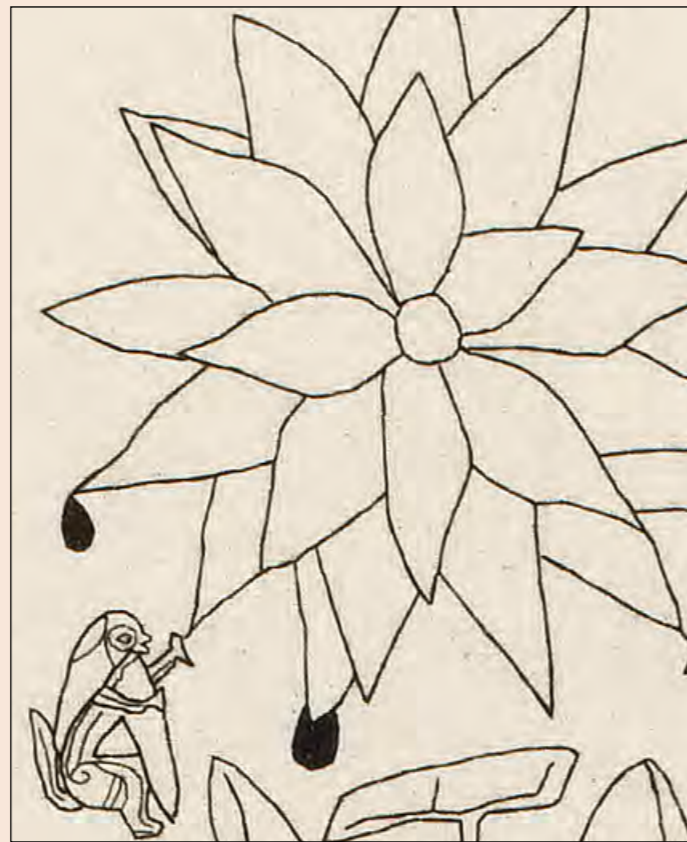
"טוטם אישי", אסתר כהן-סקין, 2013, בד כותנה גולמי, חוט רקמה ותפירה שחור, מסגרת בוק, 100X30 סמ'

אסתר כהן-סקין רוקמת ציורים על בד כותנה גולמי. הדימויים הנוצרים הינם בעלי איכות קווית מעודנת המעוררים חיבורים לעולם הרישום וכן לעולם ה-Craft. ההשראות שלה מגיעות מביולוגיה ונשיות, ארכיאולוגיה ודת וכן מהשפה הדיגיטלית.

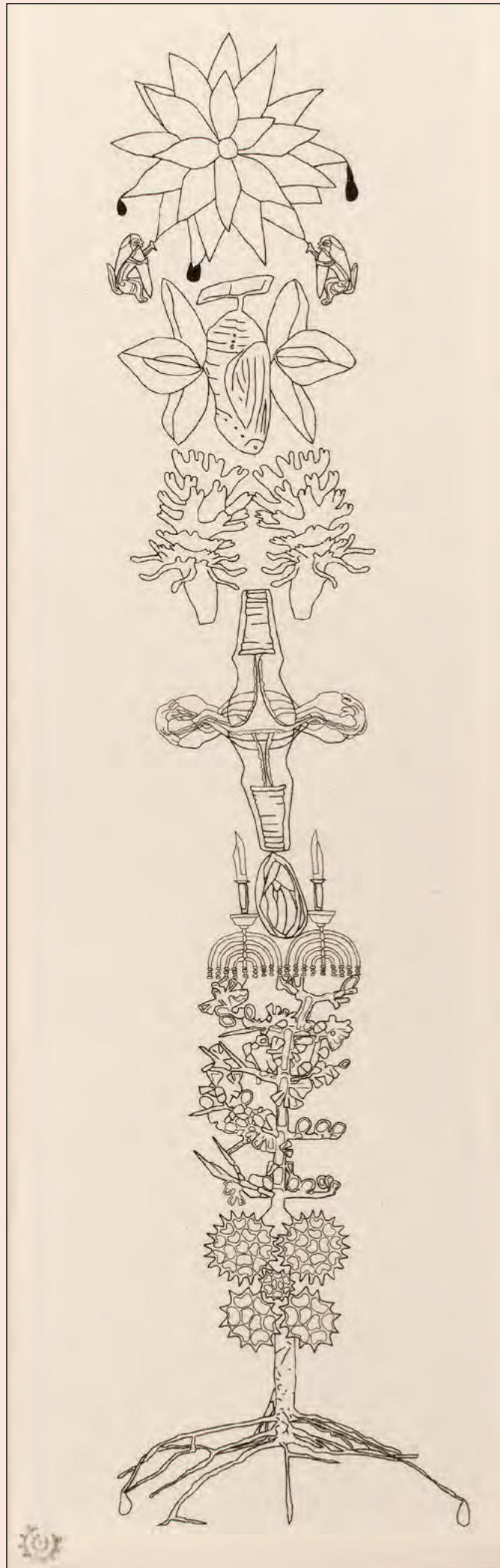
החיבורים האסוציאטיביים ביניהם יוצרים שפה פואטית שהיא בד בבד ויזואלית ומושגית. תהליך הרקמה בחוט ומחט "מקעקע" את הבד העירום. המחט פוצעת ומאחה במקביל, חודרת פנימה ויוצאת שוב אל החוץ בתהליך רפטיבי ועמלני. הקעקוע השבטי כמו גם הרקמה הן מלאכות שנחשבות "נשיות".

עבודתיה של כהן-סקין מקבלות ריבוי משמעויות ורבדים בתהליך העבודה המורכב שלה. הוא מתחיל בליקוט של אימאג'ים. לאחר-מכן הפיכתם לקולאז' דיגיטלי ולבסוף היא רוקמת את צבירי הדימויים על הכותנה. האמנית יצרה במיוחד לתערוכה את העבודה "טוטם אישי".

בעבודה, נאספים האלמנטים, ועולם המושגים הופך אישי ובעל פרשנות פנימית, אשר במקרה הזה מייצג תהליך התפתחות טבעי, לעיתים מואר ולעיתים מייסר. פרשנות הטוטם כאובייקט סימבולי מנכיח תרבות.

פרט מתוך טוטם אישי

"אל אשורי", אום כולטוב, 2009, טכניקה מעורבת
על נייר, 35X30 סמ'

האמנית אום כולטוב מצוירת על כל דבר. פנים, קירות-רחוב, גרסאות וחפצים ישנים. מרבית הציורים מצוירים על ניירות וספרים ישנים, חומרים אותם היא אוספת שנים רבות.

היא מכסה צילומי פורטרט בנגיעות מכחול צבעוניות רפטיביות המייצרות עומס ויזואלי. כל שטח אפשרי מוקדש כ"מקדש" ליצר בלתי מעורער ליצירה ללא גבולות. הוא גדוש ומכוסה בצפיפות בנקודות, צורות גיאומטריות ועיבוד גרפי, באופן פרדוקסלי, פעולת הכיסוי יוצרת חשיפה ועניין מחודש בפורטרט הצילומי ומעלה לגביו שאלות של זהות. היסטוריה נסתרת עולה על פני השטח, מעצימה את המצולם, ומציעה התייחסות חדשה, מסקרנת ורב-שכבתית, ויזואליות מעוררת התפעלות ועוצמה שלא ניתן להתעלם ממנה.

"איש עם קעקוע של סטאלין ולנין", אייל פריד, 2004, הדפסת דיו, 55X70 סמ'

הצלם אייל פריד נוהג לסתובב עם עדשתו המשוטטת ולוכד רגעים מקומיים. בשיטוט מקרי ברחוב בבת-ים ב-2005, הבחין בכמה אזרחים ותיקים יושבים ומשחקים שח-מט. מבעד לחולצתו פרומת הכפתורים של אחד מהם, בצבץ קעקוע קווי גדול-מימדים שעוטר את כל חזהו. משוער כי ברוסיה הקומוניסטית של שנות החמישים, נהגו יהודים ולא-יהודים לקעקע את לנין וסטאלין כמעין "תעודת-ביטוח" של השתייכות לתרבות הקומוניסטית על מנת להימנע מרדיפות על בסיס לאומי. האיש המצולם לא דיבר עברית ואף לא ידוע אם הוא יהודי. האם ה"השתייכות" התרבותית של המצולם היא אותנטית או נובעת מרצון להטמע בחברה, נותרת כאן כשאלה פתוחה, אך היא מביאה עדות וזיכרון של שני "אבות מייסדים" שהעמידו תפיסת-עולם ותרבות שהשפיעה על דור שלם.

"גם זה יעבור", מקס האריס, 2012, הורקת דיו, 30X40 סמ'

מקס האריס אמן קעקוע אמריקאי (ממוצא יהודי) הנוהג לקעקע את עצמו בסמלים ותכנים המהווים עבורו פעולות (מטאפוריות ומוחשיות כאחד) של העצמה וחקירה רוחנית. בשנים האחרונות החל האריס במסע גילוי אישי והעמקה אל תוך מסורת היהודית. הנושאים המרתקים אותו לקוחים מטקסטים עבריים קדומים, דימויים וסמלים מעולם היהדות ומדע הגיאומטריה-המקודשת.

הקעקועים מגלים רובד נסתר בהזדהות ובתפיסת העולם שלו. הוא מעצב את גופו מחדש כיומן צבעוני וחיוני של הגדרה אישית ויוצר סגנון ייחודי ורענן הפורץ את גבולות הז'אנר. הצילום מתעד את כף ידו השמאלית המקועקעת

של האריס. בצילום מתקיים מתח בין המשפט התנ"כי "גם זה יעבור" המעוצב באותיות תנ"כיות, אשר מהווה עבורו תזכורת יומיומית לממד בר-החלוף והארעי של הקיום, לבין תחושה חזקה של מיקוד ברגע הנוכחי, בטקס פרטי, משמעותי ואינטימי שאנו עדים לו.

יד כפותה במסקינגטייפ ("ובו תדבק"), אריק וייס, 2010, צילום, 52X83 סמ'

עבודתו של אריק וייס נטועה במסורת היהודית אך נותנת משמעות חדשנית והסתכלות לא-שגרתית על טקס התפילין העתיק. יד גברית שנייר דבק לבן כרוך עליה מאזכר רצועות תפילין. על נייר הדבק הודפסו המילים "ובו תדבק". החיבור שעושה וייס בין הטקסט המקודש ונייר הדבק "ממחיש את ממד התיקון הטמון בדבקות באל"¹³.

אקט הקעקוע עולה כאן ככמיהה לחיבור גופני ביחד עם דבקות דתית. הדבק הוא זמני וניתן להסרה, ממש כפי שגופנו הינו בר חלוף. יש אף המשערים כי בימי קדם נהגו לקיים את מצוות תפילין באמצעות חתימת עשרת הידיברות על הגוף¹⁴. וייס משתייך לשיח ניאוו-מסורתי, פוסט חילוני, המחבר בין מורשת העולם החילוני. הוא בוחן את הדת בעיניים ביקורתיות ומשועשעות ומתוך קשר עמוק.

"קעקוע נחש לאור ירח", גליה פסטרנק, 2013, עפרון על נייר, 29X21 סמ'

גליה פסטרנק יצרה את העבודה "קעקוע נחש לאור ירח". דרך רישום הגרפית העדין עולה נוכחות של "קסם" ושל התבוננות טרנסצנדנטלית של האמנית על עצמה, דרך מבט על חלק מגופה. הציור מתאר את כף ידה השמאלית של האמנית מנסה "לגעת" בירח המלא.

מיתוסים וארכיטיפים יוצרים הקשרים בין המאור הקטן ל"אם", לעבר ולרגש. המחוג הקוסמי מבטא תזכורת תמידית בשמיים לתהליכי הגאות והשפל הפנימיים, משאיר אותנו ערניים ודרוכים.

הירח המלא מבטא רגע מכוון של שפע וחיבור גלוי לבריאה. שבטים מסוימים מאמינים שנחש הקוברה נושא סגולות ריפוי. האמנית יוצרת ארכיטיפ אישי המשלב בין הירח לנחש ו"מקעקעת" בעפרון גרפית נחש מתפתל ומזדחל בדרכו אל הירח, מחבר אותה אל הלבנה ומבטיח לה ולילדיה ריפוי ושקט.

"אין כמו אמא", רון עמיר, 2009, הזרקת דיו, 26X40 סמ'

האמן רון עמיר עוסק מאז 2002 בפרויקט צילום בכפר ג'סר א-זרקא. במהלך תקופה זו החל עמיר ללמד בני-נוער צילום, במסגרת מלגת אמן-מורה מטעם משרד התרבות. כחלק מהפרויקט החל עמיר להתמקד במצולמים הנושאים על גופם קעקועים שנעשו לרוב בתקופות מאסר ובאופן חובבני, קעקועים אלו בוצעו לרוב בידי אסירים רוסים המתמחים במלאכה. כל קעקוע הינו ייחודי, ונעשה באמצעות מכונות קעקוע מאולתרות.

דרך צילומים אלו מעלה עמיר שאלות הנוגעות בסמלים קבוצתיים ונרטיבים אישיים ובאופן חשיפתם לעיני הציבור.

"ללא כותרת", יסמין ברגנר וג'וד בורמד, 2013, הדפסת דיו, 60X80 סמ'

הצילום "ללא כותרת" מאת יסמין ברגנר וג'וד בורמד הינו מחווה מאת האמנית והמקעקעת יסמין ברגנר למורתה האמנית והמקעקעת עמליה זנד ("הדובה הגדולה", המקעקעת הישראלית הראשונה בארץ).

בצילום מבקשת האמנית להביע את רגשי הערכתה לדמות מכוונת עבורה של חניכה אישית ומקצועית. מאז 2009 משתפות פעולה הצלמת ג'וד בורמד והאמנית יסמין ברגנר בפרוייקט מתמשך של פרפורמנס מצולם. בורמד מציבה את שתי המקעקעות כ"טוטם אנושי" עכשווי ומהדהדת למבנה הקדמוני של הטוטם השבטי שבו

הדור הצעיר "בנוי" על הדור הוותיק. דמותה של זנד מקרינה שלוה ויציבות והיא מביטה היישר אל המצלמה ועל סולם מאחוריה ניצבת ברגנר במבט המתבונן ספק החוצה ספק פנימה. במטווח נטוש שהפך בזכות זנד לגינה קהילתית, המטווח הינו ה"תל" הישן והחלוד שעליו עומדת ומשגשגת כיום גינה קהילתית פורחת שהקימה זנד במו ידיה.

"ללא כותרת", (עמ I)

במהלך חמש השנים האחרונות החלה האמנית והמקעקעת יסמין ברגנר במסע של התחקות אחר ההיסטוריה של תרבויות הקעקוע ברחבי העולם. המקעקעים השבטיים היו גלפים אומנים שיצרו תבניות עץ של דוגמאות הקעקוע ובמקרים רבים יצרו את הטוטמים השבטיים. שלא בהיותה מודעת לכך התמחתה האמנית בגילוף בעץ בנוסף לקעקוע, וגילתה עובדה זאת שלאחר מעשה. חלקי זהות אישיים כ"מקעקעת" ו"אמנית" החלו לזלוג ולהשפיע זו על זו והפכו למכלול. הצלמת ג'וד בורמד מתעדת אותה עם ביתה הצעירה, זוהר על גג ביתה בדרום תל-אביב. האם והבת רוכנות קרוב לרצפה בתנוחה סמי-שבטית המרמזת על קשר ותקשורת עמוקה. על רקע הנוף האורבני הפתוח לשמיים, ניצב טוטם עכשווי בהתהוות. עשוי גושי עץ, פסלי עץ מגולפים בלתי-גמורים המהודקים זה לזה באופן זמני בקליבות נגרות.

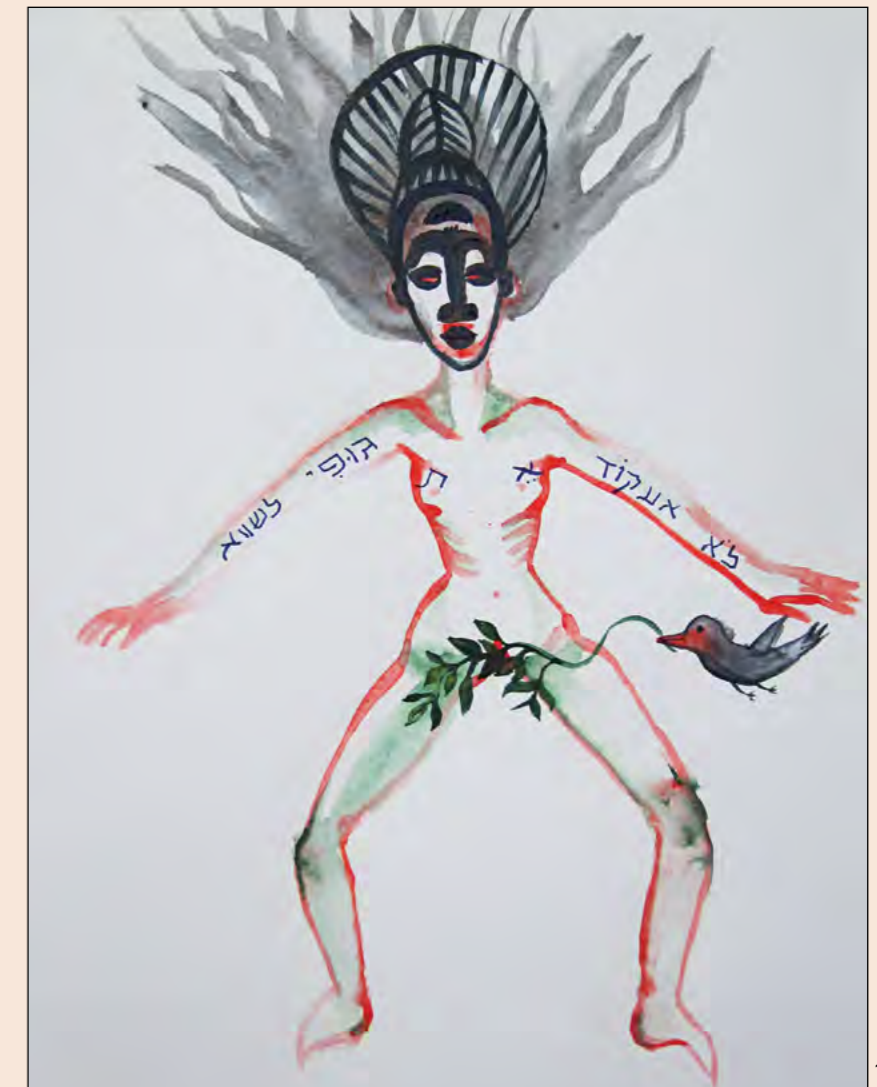
העבודה מבטאת פרשנות ויזואלית עכשווית של מורשת תרבותית רוחנית ומעלה אפשרויות חדשות ביחס לשאלה כיצד ניתן לחזור למצב של "שבטיות" בעידן הפוסט-מודרני. אם ובת מייצגות שושלת גנטית. האמנית עוסקת ב"מרחב", ב"משמעות" וב"איכות" ה"חניכה" והמורשת המוענקת בידי הורה לילד בעידן העכשווי.

"לא אקקוד", יוליה פריידין, 2013, צבעי מים, עט כחול ואקריליק על נייר, 35X25 סמ'

יוליה פריידין מציירת דמויות המושפעות מצילומים של שבטים אפריקאים. הדמויות שלה צבועות בצבעי-פנים וגוף השייכים למסורות פולחן שבטי, קישוטיות פולקלורית, סמלים וצבעים של השתייכות וסטטוס שבטי.

צבעי הפנים הגסים והבוהקים בהם היא משתמשת מתכתבים עם צבעי-המים הנספגים על הנייר. המחוות הספונטניות של הציור "מדברות" עם השורשיות ה"פרימיטיביות" של הדימויים ומביעים תשוקה קמאית לחזור למצב "בראשית", ראשוני ובעל תום.

הדמויות מצוירות כחלק ממכלול שבטי וכחלק מהטבע, מתמזגים עם הקישוטיות של עצמם, הממזגת אותם עם גופם.

"ללא כותרת", אג'ארן מתייה, 2013, הורקת דיו, 80X60 סמ'

אג'ארן מתייה הינו אמן קעקוע צרפתי אשר עבר התמחות מיוחדת בקעקועי "אנטרה" מקודשים בתאילנד. הוא למעשה ה"זר" השני, שזוכה לעבור הכשרה כזו הניתנת על-ידי נזירים. קעקועי "אנטרה" הינם טקסטים מקודשים בעלי מסורת עתיקה מאד ומיוחס להם קשר לתפיסה האנימיסטית הקדמונית, לשמאניזם וכן לבודהיזם והינדואיזם. לקעקועים אלו מיוחסים כוחות מאגיים המגינים על העוטה אותם מפגיעה פיזית ומזל רע.

"אג'ארן" פירושו "מאסטר" בתאילנדית. הצילום מתעד את מהלך טקס החניכה של האמן, בו הוא מקבל את הברכות והידע המקודש מאת אג'ארן טונג, המאסטר שלו. שאיפתו של אג'ארן מתייה, היא להעמיק אל תוך הידע הצפון בכתבים העתיקים ולשלב בין תרבות הקעקוע המסורתית (המתחלקת לארבע אסכולות ראשיות), לבין הצרכים של המתקעקים בעידן העכשווי.

בבליוגרפיה נבחרת:

- 1) אלמוג, עוד, "מפשילים שרוולים לעבודה זרה", קטלוג התערוכה: קו גוף (כתובות קעקע בישראל), מוזיאון מגדל דוד לתולדות ירושלים, יולי 2002, עמ' 78-64
- 2) אנד'ייה, דידייה, ה"אני-עור", הוצאת תולעת ספרים, 2004
- 3) בר אילן, מאיר, חותמות מאגיים על הגוף בין יהודים במאות הראשונות לספירה, 1995
- 4) ברגנר, יסמין, בעלות גופנית על הסמל, מאמר, ערב רב, 2012
- 5) לוס, אדולף, "קישוט ופשע", מאמר, 1908.
- 6) מאור חיים, ב"זיכרון סמוי/ זיכרון גלוי: תודעת השואה במדינת ישראל", עורך: יואל רפל, משרד הביטחון הוצאה לאור, 1998.
- 7) פרויד, דיגמונד, "טוטם וטאבו" (1912-1913), טוטם וטאבו ומסות אחרות, תרגום: חיים איזק, תל אביב: דביר, 1988
- 8) שפרבר דויד, "ליפסטיק על ספר תורה", 2010, קטלוג התערוכה "זימון", משכן לאמנות עין חרוד, אוצרת: דבורה ליס
- 9) שפרבר, דוד, בובות וודו, מאמר, ערב רב, 2011

- 10) Bordo, S. 1989. The body and the reproduction of femininity: Feminist appropriation of Foucault. A. M. Jaggar & S. R. Bordo (Eds.), Gender body/knowledge. New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press
- 11) Grosz, E. 1990. Inscriptions and body-maps: Representations and the corporeal. T. T. Terry & A. Cranny-Francis (Eds.), Feminine, masculine and representation. Sydney: Allen & Unwin
- 12) Grosz, E. 1995. Space, time and bodies. Space, time and perversion: Essays on the politics of bodies. New York & London: Routledge
- 13) Foucault, M. 1977. The body of the condemned "docile bodies". Discipline and punish, trans. A. Sheridan. New York: Pantheon Books
- 14) Krutak, Lars, Embodied Symbols in the South Seas: Tattoo in Polynesia, 2005
- 15) Krutak, Lars, Etheopia's Last Frontier: The Bloody World of the Hamar Tribe, Article, 2009
- 16) Krutak, Lars, The Tattooing arts of tribal women, 2007, Bennert & Bloomq Desert Hearts
- 17) Kuwahara, Makiko, Tattoo- an Anthropology, 2005, Berg, Oxfodt, NY

ISBN 978-965-91545-0-0

Binyamin Gallery

Chlenov St. 28, Tel Aviv-Yaffo www.binyamin-gallery.co.il